

VAD GÖR EGENTLIGEN EN LANDSKAPSARKITEKT?

-en studie av hur yrkesrollen framställs och upplevs

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Alnarp 2009

Ida Köppen Liljeblad

Landskapsarkitektprogrammet

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Alnarp 2009

Vad gör egentligen en landskapsarkitekt?
– en studie av hur yrkesrollen framställs och upplevs
Kandidatuppsats/C-uppsats, 15 hp
Att skriva om landskap, EX0378
Ida Köppen Liljeblad, landskapsarkitektprogrammet

Handledare: Petra Bengtsson
Examinator: Eivor Bucht

Nyckelord: Landskapsarkitekt, yrkesroll, arkitektkår, Sverige

SAMMANDRAG

Detta är en kandidatuppsats skriven inom landskapsarkitektutbildningen vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp. Uppsatsen handlar om landskapsarkitektens yrkesroll och hur den framställs och definieras i olika sammanhang samt hur den upplevs av yrkesverksamma landskapsarkitekter.

Det finns missförstånd och förutfattade meningar kring landskapsarkitektens yrkesroll både inom och utanför den bransch som yrkesgruppen tillhör. Detta skapar problem både inom branschen och för den enskilde landskapsarkitekten. För att ta reda på om grunden till problemen har sitt ursprung i den bild som ges av yrkesgruppen har en studie gjorts. Studien behandlar hur landskapsarkitektens yrkesroll framställs och definieras i allmän och lättillgänglig information från internet och i böcker samt branschinriktad information i form av avhandlingar, rapporter och information från Sveriges Arkitekter. Intervjuer med yrkesverksamma landskapsarkitekter har genomförts för att jämföra det skrivna materialet med yrkesutövarnas egen bild. Slutsatsen är att den information som finns om landskapsarkitektens yrkesroll motsvarar den bild som de tillfrågade landskapsarkitekterna har. Problemen grundar sig inte främst i den bild som ges av yrkesgruppen utan i kommunikationen med andra yrkesgrupper. Den typen av information som har studerats skulle kunna utformas för att underlätta kommunikationen mellan landskapsarkitekter och andra yrkesgrupper i framtiden.

ABSTRACT

This is a thesis written at the Swedish University of Agriculture in Alnarp within the landscape architecture education. The essay deals with the landscape architect's professional identity and how it is described in different contexts along with how it is perceived by professional landscape architects.

Misunderstandings and preconceptions concerning the landscape architect's professional identity is common, both within and outside the branch of industry that includes the vocation. This raises problems within the industry and for the individual landscape architect. To find out if the root of the problems lies in available descriptions of the occupation a study has been made. The study includes how the landscape architect is defined in easily accessible information from the internet and in literature as well as in industry-oriented information such as dissertations and information from *Sveriges Arkitekter* (the Swedish Architects). Interviews with professional landscape architects created a comparative material to what is written. The written information was compared with the professional's self-image. The conclusion of the study is that the written information is quite similar to the image that the respondents landscape architects have of their profession. The problem is not primarily based in the image given in print but in the communication within the branch of industry. The type of information that has been studied could be developed to ease communication between landscape architects and the other professionals in the future.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
BAKGRUND	6
Kåren.....	6
Ursprung	6
Intresseorganisation	7
Begyrepps användning.....	7
METOD	8
Arbetsgång	8
Inventeringsmetod.....	9
Personlig kontakt.....	10
Jämförelse.....	11
Metoddiskussion	11
INVENTERING	15
ALLMÄN INFORMATION	15
Internet	15
Böcker	17
BRANSCHINRIKTAD INFORMATION	19
Dokument och avhandlingar	19
Sveriges Arkitekters	23
ARKITEKTERNA TALAR	29
Fler röster om rollen	30

JÄMFÖRELSE	35
Informationen.....	35
Ett nytt språk	37
SLUTSATSER.....	39
REFERENSLISTA	41
Tryckta källor	41
Otryckta källor.....	42
Elektroniska källor.....	43

BILAGEFÖRTECKNING

BILAGA 1. E-POSTMEDDELANDE	45
BILAGA 2. INTERVJUFRÅGOR.....	46
BILAGA 3. ILOs 13 PUNKTER	47

INLEDNING

Jag upplever många gånger att folk i allmänhet, men även vissa av dem som jag förväntar mig ska veta, har ganska dålig uppfattning av vad det innebär att vara landskapsarkitekt. Som blivande landskapsarkitekt har jag börjat fundera över vilka yrkesroller jag eventuellt kommer att ha i mitt yrkesliv och hur människor i min omgivning kommer att se på mig och mitt yrke. Jag upplever att det finns missuppfattningar och fördomar både inom branschen och bland allmänheten kring landskapsarkitektens yrke. Dessa missuppfattningar och fördomar kan leda till att landskapsarkitektens potential inte utnyttjas fullt ut. Jag skriver denna uppsats för att förbereda mig själv, och andra i min situation, för landskapsarkitektyrket och för att ta reda på vad som kan ligga till grund för de eventuella missförstånd och fördomar som jag tror finns.

Min ambition är att undersöka olika typer av information som finns om landskapsarkitektens yrke och yrkesroll för att sedan jämföra denna information med hur ett urval av yrkesverksamma landskapsarkitekter själva ser på sitt yrke och sin yrkesroll. Mina förhoppningar är att resultatet ska ge en övergripande bild av den situation som råder i dag och vara ett underlag för vidare diskussion.

Jag frågar mig

Hur framställs och definieras landskapsarkitekten, i allmänhet och inom branschen, och hur väl stämmer den bild som ges överens med landskapsarkitektens egen bild av yrket och yrkesrollen?

BAKGRUND

En yrkeskår är inte bara enskilda individer som utövar samma sorts arbete eller har samma examen. En yrkeskår påverkas i hög grad av de organisationer och andra yrkesgrupper som berör den, av ekonomi, lagar och regler och en mängd andra faktorer. I det här kapitlet redovisar jag några av dem samt hur olika begrepp används i uppsatsen.

Kåren

Sveriges landskapsarkitektkår består av drygt 1000 yrkesverksamma landskapsarkitekter¹ (Wallgren, 2009), till största del kvinnliga, och har en relativt låg medelålder. Kåren ökar ständigt men överskottet, av nyutexaminerade landskapsarkitekter, sväljs av marknaden eftersom behovet av välutbildade personer med landskapsarkitektens kunskapsbas ständigt ökar (Carneholm, 2007). I och med en arbetsmarknad under förändring förändras även yrkesrollen och sättet att se på den.

Ursprung

Landskapsarkitekturen har sitt ursprung i trädgårdskonsten. Trädgårdsarkitektens yrkesroll förändrades under 1800-talet från att handla om överklassens utemiljöer till de offentliga rummen i staden. I mitten av 1900-talet började man arbeta med det stora landskapet, det var då man började tala om landskaparkitektur. 1972 började man utbilda landskapsarkitekter i Sverige och i dag ges utbildningen vid SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet) i Alnarp och Ultuna (Paget, 2008).

¹ Sveriges Arkitekter anger att de har 998 medlemmar som är landskapsarkitekter och att 95 % av alla arkitekter i Sverige är medlemmar i organisationen (Wallgren, 2009). Jag förutsätter därför att även 95 % av landskapsarkitekterna är medlemmar. (998/0,95=1051)

Intresseorganisation

Sveriges Arkitekter är en intresseorganisation för alla Sveriges arkitekter vilket innefattar byggnadsarkitekter, landskapsarkitekter, inredningsarkitekter och planarkitekter (fysiska planerare). Organisationen har funnits sedan 2002 då de olika professionernas förbund slogs samman och bildade Sveriges Arkitekter.

”Sveriges Arkitekters uppgift är att verka för goda betingelser för medlemmarnas yrkesutövning och yrkesutveckling. Sveriges Arkitekter har också till uppgift att hävda betydelsen av ett kvalificerat arkitekt- och planerararbete genom att främja byggnads-, inrednings- och landskapsarkitekturens samt planeringens samhällsbetydelse.”
(Sveriges Arkitekter, odaterad informationsbroschyr)

Begreppsanvändning

I uppsatsen används ordet *arkitekt* för att benämna alla fyra arkitektprofessionerna. Ordet används annars även för att benämna arkitekter som är utbildade inom husbyggande, i uppsatsen kallas de konsekvent för *byggnadsarkitekter* för att undvika missförstånd.

Begreppet *yrkesroll* används brett i uppsatsen. Yrkesrollen har sin utgångspunkt i förhållandet till andra som är delaktiga i det arbete man utför, dessa kan vara kollegor, beställare och brukare. En och samma person kan inta många olika yrkesroller samtidigt eller under olika skeden i en process, yrkesrollen är alltså föränderlig. Uppsatsen handlar om hur landskapsarkitektens yrkesroll beskrivs i olika sammanhang, det kan alltså innefatta många yrkesroller som samtidigt kan beskrivas som en.

METOD

Detta kapitel är skrivet för att beskriva de metoder som använts för att utforma och skriva uppsatsen för att ge en djupare förståelse för resultatet. Resultatet kan även läsas av den som inte läst metodkapitlet.

I första delen av kapitlet redovisas den arbetsgång som lett fram till uppsatsen. Den andra delen behandlar de studier, av hur landskapsarkitekten framställs och beskrivs, som gjorts. Efter det redogör jag för hur insamlingen av material från yrkesverksamma landskapsarkitekter har gått till. Till sist förs en diskussion kring de metoder som använts.

Arbetsgång

Den frågeställning som jag valt att använda mig av motsvarar en inventering bland olika medier som följts upp av personliga åsikter från landskapsarkitekter. Från början kretsade frågeställningen kring Citytunnelprojektet i Malmö och de landskapsarkitekter som varit delaktiga i det arbetet. Under arbetets gång förstod jag att området var svårorienterat och kunde samtidigt inte se någon direkt mening i det jag sysslade med. Efter en tids trevande omformulerades frågeställningen till den som använts genom resten av processen.

- *Hur framställs och definieras landskapsarkitekten, i allmänhet och inom branschen, och hur väl stämmer det överens med landskapsarkitektens egen bild av yrket och yrkesrollen?*

Frågeställningen delades upp i tre delar som motsvarar *inventering, arkitekternas talan* och en *jämförelse*.

- *Hur framställs och definieras landskapsarkitektens yrkesroll i allmän och branschinriktad information?*
- *Hur beskriver yrkesverksamma landskapsarkitekter sin yrkesroll?*
- *Hur väl stämmer den bild, som ges av yrkesrollen, överens med landskapsarkitekternas egen bild?*

Inventeringsmetod

Jag kategoriserar informationskällor väldigt grovt i två kategorier; *allmän och lättillgänglig* information samt *branschriktad* information. Detta för att de olika typerna av information skiljer sig åt i och med att olika målgrupper står i fokus. Uppdelningen möjliggör dessutom ytterligare en jämförelse; mellan den allmänna bilden som ges av landskaparkitekten och den bilden som ges inom branschen.

Allmän och lättillgänglig information

Den allmänna och lättillgängliga informationen vänder sig till gemene man och finns runt om oss i vardagen och hemmet.

För elever i svenska skolor finns det mål som säger att de ska bli informationskompetenta, det ska på sikt skapa mer informationskompetenta medborgare. Lärarnas uppfattning är att de främsta källorna som elever använder är *internet* och *böcker*, andra källor är inte så vanligt förekommande. Lärarna säger att när en elev hittat mycket information om ett ämne vid en första sökning så nöjer sig eleven med det utan att söka vidare på andra håll (Olaisen & Wallin, 2008). Därför har inventeringen av allmänna och lättillgängliga informationskällor gjorts främst på internet och i böcker.

Stor andel av gymnasieeleverna i landet använder Wikipedia varje vecka för att söka information (Johansson & Stiel, 2008) informationen är upplagd av användare och kan redigeras av vem som helst, hur man förhåller sig källkritiskt till Wikipedia diskuteras därför. Det är, för det valda ämnet, intressant att använda Wikipedia som en källa eftersom informationen som finns där når ut till en stor målgrupp. Google är en sökmotor som letar upp information som finns på internet, genom att googla ett ord kan du få tusentals träffar som sorteras efter relevans. I inventeringen har därför de 50 första träffarna betraktats, somliga ingående och andra mer översiktligt.

De böcker som nämns i uppsatsen är ett urval av de böcker som har studerats, det är främst trädgårds-böcker och –tidsskrifter samt uppslagsböcker. Jag har valt att använda böcker som jag själv, och

andra personer som jag har besökt under tiden för kursen, har hemma i bokhyllan. Detta för att göra just en allmän och lättillgänglig inventering.

Branschinriktad information

Den branschinriktade informationen vänder sig främst till landskapsarkitekter och de yrkesgrupper som möter landskapsarkitekter i sitt arbete.

Jag har valt att studera några av de rapporter och avhandlingar som finns skrivna om landskapsarkitektens yrkesroll, dessa är skrivna av landskapsarkitekter eftersom inget annat stod att finna. Genom sökande i databaser har materialet tagits fram och studerats utifrån frågeställningen.

Ett avsnitt handlar om hur Sveriges Arkitekter framställer och förhåller sig till landskapsarkitekter. Eftersom organisationen arbetar för alla arkitektprofessionerna anser jag det intressant att studera om en minoritetsgrupp, som landskapsarkitekten, får samma plats som den största gruppen, byggnadsarkitekterna. Då jag efterfrågade en litteraturlista, till en utbildning i Sveriges Arkitekters regi, blev jag inbjuden att närvara vid kursens start och en *deltagande observation* blev möjlig. Kursdagen handlade främst om arkitektens yrkesroll och de 25 deltagarna var arkitekter av olika slag som varit yrkesverksamma endast några få år. Dagen bestod av föreläsningar och övningar, jag lyssnade, iakttog och noterade. Innan kursens start gjorde deltagarna en *skriftlig uppgift* där de reflekterade kring sin yrkesroll, dessa tillsammans med *kurslitteraturen* har studerats.

Personlig kontakt

För att bilda mig en uppfattning om vilken syn yrkesverksamma landskapsarkitekter har på sin yrkesroll och hur de blir bemötta har jag valt att samla in deras åsikter via *e-post* och *kvalitativa intervjuer*.

Vid Sveriges Arkitekters utbildning för nytexaminerade arkitekter träffade jag deltagande landskapsarkitekter som kontaktades, via e-

post (bilaga 1), efter utbildningen för att fånga deras uppfattning om utbildningen och deras yrkesroll. Av de tre tillfrågade svarade två personer. De åsikter och synpunkter som lämnades har använts både i avsnittet om Sveriges Arkitekter och i kapitlet om yrkesverksamma landskapsarkitekters syn på sin yrkesroll.

Tre landskapsarkitekter har intervjuats kvalitativt enligt Kvale (1997), de är alla kommunalt anställda och har varit delaktiga i Citytunnelprojektet. Detta urval gjordes tidigt i processen, då fokus låg just på Citytunnelprojektet. De landskapsarkitekter jag har varit i kontakt med arbetar oftast över ett brett spektra och har därför många olika arbetsuppgifter, därigenom en bred yrkesroll alternativt många yrkesroller, vilket gör att gruppen lämpar sig bra för intervjuer. Fokus i intervjuerna har legat på aktuella arbetsuppgifter, bemötandet i branschen och privat i egenskap av landskapsarkitekt. För att inte binda upp intervjuerna vid frågor, utan i stället föra ett mer naturligt samtal, formulerades viktiga punkter (se bilaga 2) i förväg som användes under intervjun för att ringa in de viktigaste frågorna för ämnet. En intervju har även gjorts med förvaltningschefen på stadsbyggnadskontoret i Helsingborg, tidigare stadsarkitekt i Malmö och utbildad byggnadsarkitekt, även detta urval gjordes då Citytunnelprojektet stod i fokus för uppsatsen. Intervjun kom mest att handla om stadsplanering i allmänhet därför har väldigt lite material har används i uppsatsen.

Jämförelse

De två första frågeställningarna besvarar *hur landskapsarkitektens yrkesroll beskrivs* via triangulering. Samma fråga kan besvaras med olika metoder, i detta fall genom studier av olika typer av informationskällor och intervjuer med landskapsarkitekter. I den sista delen av uppsatsen jämförs dessa svar. I uppsatsen sista kapitel förs ett *resonemang* kring de skillnader och likheter i det material som tidigare har presenterats samt en *diskussion* kring tänkbara orsaker till dessa.

Metoddiskussion

De metoder som använts har valts för att, under den tid som avsatts till kursen, ge ett underlag brett nog att besvara den huvudsakliga

frågeställningen. Eftersom tiden varit begränsad har även möjligheterna att täcka upp allt inom det valda ämnet begränsats.

Internet innehåller ofantligt mycket information som ständigt uppdateras vilket gör det omöjligt att kartlägga informationen helt och hållet. Det urval som gjorts täcker bara upp en bråkdel av de beskrivningar och förhållningssätt som finns till landskapsarkitekten men är ändå en del av en helhet. Att beskriva helheten är ett projekt i sig, kanske ett projekt utan slut. Bland böcker är det lättare att både söka information och att kategorisera. Den metod jag valt har inte inneburit speciellt mycket sökande, jag har valt den information jag har snubblat över kan man säga. Detta ger naturligtvis utrymme för stora *felmarginaler* eftersom ingen bokhylla är en annan lik, varken till innehåll eller ägare. De böcker jag har studerat är av olika karaktär, har olika målgrupper, är skrivna under olika tidsperioder av olika författare, det enda de har gemensamt är att de står i helt vanliga människors bokhyllor. Det hade varit intressant att göra en större och bredare studie av olika typer av böcker och vilken typ av bild de ger av landskapsarkitekten, i den hade jag valt att främst studera bildens förändring med tiden.

Den branschinriktade informationen i form av rapporter och avhandlingar är skriven av landskapsarkitekter vilket gör informationen svårdefinierad eftersom den både ger en bild inom branschen och samtidigt är den bild som landskapsarkitekten själv har av sin yrkesroll. Om jag hade hittat liknande dokument skrivna av personer med annan bakgrund hade det gett en bredare bild med större tyngd. Att jag själv är landskapsarkitektstuderande lägger på ytterligare ett lager där *objektiviteten* kan ifrågasättas. Likaså kan mina *förutfattade meningar*, samt de deltagande landskapsarkitekterna vid Sveriges Arkitekters utbildning, ha påverkat vad kursdagen gett för intryck i frågan om jämvikt mellan de olika arkitektprofessionernas uppmärksamhet. De åsikter som deltagande landskapsarkitekter har uttryckt är *personliga* och representerar enstaka individers upplevelser på samma sätt som de åsikter de intervjuade landskapsarkitekterna har uttryckt. De landskapsarkitekter som har intervjuats är en ganska *homogen* grupp bestående av tre kvinnor som är kommunalt anställda. En större mångfald och fler intervjuer hade förmodligen gett ett bredare, och kanske mer rättvisande, material. De landskapsarkitekter som intervjuats

representerar sig själva och täcker därför bara upp en liten del av yrkeskåren och de yrkesroller en landskapsarkitekt kan ha. Att bortse från andra grupper, majoriteten av Sveriges yrkesverksamma landskapsarkitekter, lämnar mycket osagt men uppsatsen får ses som en del av ett stort pussel.

INVENTERING

- *Hur framställs och definieras landskapsarkitektens yrkesroll i allmän och branschriktad information?*

ALLMÄN INFORMATION

Den allmänna informationen hittar du i ditt hem och i din vardag. Här redogörs för några olika informationskällor som beskriver landskapsarkitekten och yrkesrollen.

Internet

Informationen på internet växer ständigt och är omöjlig att kartlägga helt och hållet. Jag har lokaliserat några typer av information som finns på internet som berör landskapsarkitektens yrkesroll.

När man *googlar* ordet landskapsarkitekt får man ca 534 000 träffar (Google, 2009) av olika karaktär och kvalitet. Den första träffen är Sveriges Arkitekters hemsida som jag återkommer till längre fram i uppsatsen. Många andra träffar är arkitektfirmor som presenterar sin personal och vad de kan erbjuda kunden. På många av dessa hemsidor beskrivs landskapsarkitekten som en person med ett väldigt brett arbetsfält. Vissa erbjuder allt från ”projektering av trädgårdar och offentliga miljöer som parker, torg och skolgårdar till fysisk planering (...) detaljplaner, miljökonsekvensbeskrivningar och översiktsplaner (...) utredningar som grönplaner, skötselplaner och liknande” (Landskapsarkitekt Kerstin Torseke Hultén AB, 2009).

Det finns en stor blandning av säljande små, sloganliknande, meningar om yrket och djupa ingående beskrivningar. Nyckelord hos större företag är *planering, gestaltning, totallösning* och *kommunikation*. Många mindre företag använder sig av ord som talar till läsarens känslor.

”Vi vill ge er den goda upplevelsen att äga och njuta av en vacker, välbyggd och välskött utemiljö” (Lande, 2009).

I Wikipedias artikel (2009) om landskapsarkitektens yrke anges planering och gestaltning av en rad offentliga miljöer, skogs- och sportsanläggningar och privata trädgårdar som den huvudsakliga uppgiften.

Andra källor har en mer detaljerad beskrivning av vad yrket innebär. På arbetsförmedlingens hemsida kan man till exempel läsa att den ”mesta tiden tillbringas vid ritbordet och i arbetsmöten men för att kunna planera och forma miljöer professionellt har landskapsarkitekter förmånen att även arbeta utomhus” (Arbetsförmedlingen, 2009). Vikten av att vara idérik, konstnärligt intresserad, bra på att kommunicera och att ha många bollar i luften samtidigt poängteras också.

I många sammanhang på internet beskrivs de grupper som landskapsarkitekten arbetar tillsammans med. I de absolut flesta fallen nämns arkitekten först följt av ingenjörer, biologer, geotekniker, trafikplanerare, entreprenörer och en massa andra yrkesgrupper utan inbördes ordning. I vissa fall benämns beställaren och brukaren som en samarbetspartner och i andra som de vars behov landskapsarkitekten ska vara lyhörd för.

Rubriker i stil med ”Bli din egen landskapsarkitekt” (1Frist publishing group AB, 2009) förekommer på internet. Rubriken kommer från en annons för en programvara som används för att rita planer av trädgårdar. Artiklar med tips på hur man planerar sin trädgård använder ibland samma typ av formulering.

<p>På internet finns det alltså väldigt många olika typer av ”fakta” om landskapsarkitekten. Tillsammans ger informationen en bred bild av yrket men vissa källor kan enskilt ge en felaktig bild då de är uppförda i annat syfte än att informera.</p>

Böcker

I Nationalencyklopedin står följande:

”landskapsarkitekt, yrkesbenämning på person som med estetiska, tekniska, biologiska och funktionella utgångspunkter planerar och utformar mark och vegetation vid byggnation i urban miljö och i naturmiljö. (...) i Sverige uppkom den [titeln] i slutet av 1960-talet som en namnändring och en yrkesmässig utvidgning av den tidigare använda titeln trädgårdsarkitekt. Förändringen har främst bestått av att utbildning och yrkesroll i större omfattning kommit att inbegripa storskaliga planeringsuppgifter för naturresurshushållning vid sidan av den traditionella trädgårds- och parkgestaltningen.”

(Nationalencyklopedin, 1993, s. 96)

Landskapsarkitektur beskrivs som en vetenskapsgren med syfte att ”förändra och anpassa landskapet för människans behov”

(Nationalencyklopedin, 1993, s. 96). De miljöer som är mål för dessa förändringar beskrivs på samma sätt som i källorna på interet. Man skriver även att ”landskapsarkitekturen har en angelägen uppgift i att rumsligt organisera den yttre miljön, ge den värde och identitet” (Nationalencyklopedin, 1993, s. 96).

I trädgårdsböcker nämns ofta landskaps- eller trädgårdsarkitekten kort då denne har använts som expert i ett kapitel om planering av trädgården. I vissa böcker finns hela stycken som behandlar yrkesgruppens arbete. I en *Den lilla trädgården* (Lagerwall, 1977) står följande att läsa om trädgårdsarkitekten:

”Det räcker inte att kunna mycket om blommor eller att vara duktig snickare eller att kunna gjuta fina betongplattor. Man måste veta ganska mycket om: Hur bär sig barn i olika åldrar åt? Hur går man? Hur långa steg tar man? Vilket är bäst att gå på? Hur klarar man kontakten mellan olika material som inte har med varandra att göra i färg och form? Vilka växter trivs i svalka och skugga? Blir den detaljen svår att sköta? Hur länge håller materialet i det läget? Vad kostar det per m²? Kan man göra detta på något enklare sätt? Det ingår i trädgårdsarkitektens uppgift att svara på dessa och otaliga andra frågor.” (Lagerwall, 1977, s.16)

I boken poängteras nyttan och vikten av att anlita en person som är utbildad inom planering då man ska anlägga en trädgård. Detta följs sedan av en hel bok om hur man planerar trädgården på bästa sätt själv, vilket framställs som ett ganska simpelt arbete, i likhet med många andra trädgårdsböcker. Vissa trädgårdsböcker använder yrkesbenämningen mer som ett begrepp än en yrkesbenämning.

”Låt fantasin bli din trädgårdsarkitekt.” (Berglund, K. 2005)

I böcker som studerats är informationen ganska smal, landskapsarkitekten förknippas främst med trädgårds- och parkgestaltning men vid sidan om det kan storskaliga projekt även förekomma. I vissa sammanhang bidrar landskapsarkitekten med expertkunskaper men samtidigt kan man tolka informationen som att man lika väl kan utföra arbetet själv.

BRANSCHINRIKTAD INFORMATION

I den information som vänder sig till branschen finns det inte samma spridning som i den allmänna informationen. Den branschinriktade informationen är skriven av och för landskapsarkitekter och fokuserar nästan uteslutande på den ambivalens som finns kring yrkesrollen.

Dokument och avhandlingar

ILO (International Labour Office) har på uppdrag av IFLA (International Federation of Landscape Architects) definierat yrket landskapsarkitekt i 13 punkter (se bilaga 3). Sammanfattningsvis säger dokumentet att landskapsarkitekten utvecklar och förbättrar metoder, teorier och normer för landskapsplanering, design och förvaltning från den lilla till den stora skalan. Man arbetar med rekreativ miljö, kulturella och historiska landskap, privat och offentlig byggd miljö, infrastruktur och med att främja miljömedvetenheten. I projekt arbetar landskapsarkitekten med planering, genomförande, förvaltning och underhåll med hänsyn till både funktion och estetik. I arbetet ingår även att undersöka och analysera alla de faktorer som påverkar platsen och i samråd med beställaren ta fram ritningar, rekommendationer, kostnadsberäkningar och tidsplan för projekt. Man ska kunna leda projekt och andra yrkesgrupper samt utföra relaterade uppgifter som landskapsarkitekt men kan även bland annat forska och undervisa (ILO, 2003).

I avhandlingar som skrivs om landskapsarkitektens yrkesroll ställs ofta denna i förhållande till andra yrkesgrupper eller olika typer av projekt. De publikationer jag har läst är skrivna av landskapsarkitekter och speglar yrkesrollen ur ett jag-perspektiv med inslag av intervjuer och annan branschinriktad litteratur.

Susan Paget (2008) skriver i sin avhandling *Aspekter på landskapsarkitektens yrkesroll* att landskapsarkitekter själva beskriver sig som dem som har helhetsansvaret och den övergripande helhetssynen i ett projekt där ”kunskap om det fysiska landskapet” ligger till grund för arbetet. Paget presenterar fyra *idealtyper*, grovt förenklade roller som landskapsarkitekten kan ha i sitt arbete, på följande sätt:

		Resultatnriktning	
		Objektorientering	Processorientering
Professionell kompetens	Praktisk kunskapsinriktning (färdighets- och förtrogenhetskunskap)	”gestaltare”	”kommunikatör”
	Teoretisk kunskapsinriktning (fakta- och förståelsekunskap)	”växtkännare/tekniker”	”förvaltare”

Figur 1. Modellen sammanfattar och åskådliggör resultatet av en studie kring landskapsarkitektens yrkesroll i form av fyra idealtyper. (Paget, 2008. Modellen används med upphovsmannens godkännande.)

Gestaltaren är först och främst intresserad av det fysiska resultatet av sitt arbete. Estetiska ideal och egna visioner är det viktigaste i processen och står över andras tankar och idéer.

Kommunikatörens arbetsredskap är dialogen. Tre typer av kommunikatörer finns; *ledare*, *medlaren* och *förmedlaren*. Förmedlaren fungerar som en tolkande och förklarande instruktör och rådgivare. Att argumentera, debattera och presentera idéer och förslag är också viktiga uppgifter. Ledaren är den expert som leder processen, har ansvar för dialogen, helheten och att olika parter förväntningar uppfylls. Medlaren är den som ser till att berörda parter kan göra sin röst hörd, detta kräver kunskap i psykologi och att man är delaktig och inger förtroende.

Växtkännaren/teknikern har sitt främsta intresse i det gröna. Tekniker som förutsätts för växternas överlevnad, men även uppbyggnaden av hårdgjorda markytor, är de arbetsområden som står i fokus.

Förvaltaren har processen i centrum och använder sig av lagar och regler. Förvaltaren tar brukarens parti och beskrivs som "det offentliga rummets försvarare". Dialogen är viktig, framför allt med politiker, andra beslutsfattande personer och allmänheten.

Pagets (2008) idealtyper är, som tidigare nämnts, väldigt förenklade och bara några av de roller som en landskapsarkitekt kan ha. En roll utesluter inte en annan, en och samma yrkesutövare kan inta flera, eller alla, roller under ett projekt. Rollerna kompletterar och kontrasterar mot varandra. Mellan vissa roller finns det konflikter som ger både styrka och osäkerhet. Osäkerheten avspeglas både inom kåren och i mötet med andra yrkesgrupper menar Paget (2008). Grunden för denna osäkerhet ligger i landskapsarkitektens splittrade självbild. Yrkesgruppens mångsidighet medför både för- och nackdelar, kåren är mångdimensionell i och med de olika kompetenserna men samtidigt bidrar det till ett kollektivt dåligt självförtroende. I mötet med andra yrkesgrupper har landskapsarkitekten ofta inte det inflytande som önskas och ambivalensen kring självbild blir allt starkare. Paget anser därför att en förändring kring synen på landskapsarkitektens yrkesroll, både

utifrån och inom kåren, måste ske för att yrkeskåren ska komma till sin fulla rätt.

I examensarbetet *Klyftan mellan byggare och arkitekt* lyfter Ann-Catrine Gustafsson (2007) fram samma problem då hon beskriver det glapp som finns mellan markentreprenören och landskapsarkitekten. Rapporten bygger på enkätundersökningar som gjorts med yrkesverksamma landskapsarkitekter och markentreprenörer. Bilden som ges av landskapsarkitekten, via markentreprenören, är att yrkesgruppen är svår att förstå och oftast lyser med sin frånvaro på byggena.

Verklighetsförankring genom praktisk, teknisk och ekonomisk anknytning, saknas i utbildningen anser Gustafsson (2007).

”En riktigt duktig landskapsarkitekt har i mina ögon förmåga att förena estetik och funktion med det praktiska och tekniska.”

Klyftan som finns mellan de två yrkesgrupperna grundar sig i dålig kommunikation och förutfattade meningar. Grovt generaliserat så ser landskapsarkitekten på markentreprenören som den som struntar i det estetiska och bara vill spara pengar medan markentreprenören tycker att landskapsarkitekten har dålig uppfattning om vad som är praktiskt möjligt i byggandet. En maktkamp uppstår och ingen blir direkt nöjd. Ett nytt arbetssätt, för att synen på landskapsarkitekten ska förändras, efterfrågas även här. Genom närmare samarbete och bättre kommunikation kan olika yrkesgrupper förstå varandra bättre och lära av varandra istället för att se ner på varandra (Gustafsson, 2007).

De avhandlingar och dokument som studerats beskriver landskapsarkitekten mer ingående än i tidigare kapitel. ILOs 13 punkter sammanfattar tidigare information med två tillägg; den projektledande och den miljömedvetna landskapsarkitekten. I avhandlingarna sätts yrkesrollen i relation till andra professioner inom branschen och de problem som finns kring yrkesrollen beskrivs. Problemen består främst i bristande kommunikation inom branschen och dåligt självförtroende hos landskapsarkitektkåren.

Sveriges Arkitekter

”Sveriges Arkitekter är intresseorganisation för alla Sveriges arkitekter, inredningsarkitekter, landskapsarkitekter och planeringsarkitekter. (...) Sveriges Arkitekter har till uppgift att erbjuda sina medlemmar en bred intressebevakning vad avser förutsättningar för och villkor i yrkesutövningen. Det sker bland annat genom att arbeta för att åstadkomma goda betingelser för arkitekters och planerares yrkesutövning och därmed för arkitektur och planering. Sveriges Arkitekter arbetar bland annat för att stärka arkitektrollen genom större delaktighet och ett tydligare ansvar i plan-, bygg- och förvaltningsprocessen.” (Sveriges Arkitekter, 2009)

I policydokument *Att utbilda arkitekter* (Sveriges Arkitekter, 2004) beskriver organisationen att arkitekter inte har ansträngt sig tillräcklig för att beskriva ”sin kompetens och betydelse för goda resultat i planering och byggande”(Sveriges Arkitekter, 2004, s.10). De anser att det handlar om att kommunicera och vara delaktig och att arkitekterna där har misslyckats, kanske både i grundutbildningen och i yrkesverksamma arkitekters utgångspunkt. I och med att man i media, från regeringens sida och inom detaljhandeln märker ett ökande intresse för arkitektur har arkitekterna goda förutsättningar att dra nytta av detta eftersom man ser arkitektur som något värdeskapande i samhället i dag. Detta synsätt och intresse kan vara till nytta för både arkitekturen i sig och arkitekternas yrkesutövande menar Sveriges Arkitekter. I dokumentet beskrivs den aktuella situationen med utgångspunkt från arkitektrollen följt av de krav som ställs på dem som utbildar arkitekter i Sverige i dag.

Man beskriver, som ett nytt fenomen, en efterfrågan på arkitekter med helhetssyn på stadsutveckling och förklarar att detta innebär att arkitekten nu måste ”sammanväga olika sakfrågor och synsätt i en byggd livsmiljö”(Sveriges Arkitekter, 2004, s. 12). Arkitekternas roll som samordnare i samhällsbyggandet måste stärkas samtidigt som det finns förväntningar på arkitekten som projektledare med stort ansvar. För att denna helhet ska vara möjlig krävs att kommunikationen mellan de olika aktörerna fungerar och att de olika parternas kompetenser respekteras fullt ut. De yrkesverksamma arkitekterna, och de yrkesgrupper de möter i sitt arbete, ska alltså visa respekt för varandras yrkesutövade och kunnande (Sveriges Arkitekter, 2004).

I *Att utbilda arkitekter* (Sveriges Arkitekter, 2004) beskriver organisationen sin syn på arkitektens yrkesroll. De menar att det är ovanligt med arkitekter som är verksamma inom hela arbetsfältet i byggprocessen men att det tillhör arkitektens allmänbildning att ha kunskap inom ett stort verksamhetsfält som gränsar till det egna arbetet. Denna typ av kunskap ska öppna upp nya vägar för arkitekten och ge möjligheter inom nya områden för den personliga eller för företagets utveckling. Genom ett förslag, på en gemensam arkitektexamen för alla arkitekter, vill man åstadkomma att studenter kan röra sig mellan olika inriktningar och på så sätt få en friare utbildning.

Den gestaltande arkitektens arbete beskrivs som en produktion av komplexa idéer (Sveriges Arkitekter, 2004). Viktiga egenskaper är att kunna samla in, analysera och värdera stora mängder med information och att ta den till sig och tillämpa den snabbt. Man behöver även vara lyhörd för uppdragsgivarens önskemål och behov. Man hänvisar till lagstiftningen som styr byggandet och sammanfattar de specifika kunskaperna som arkitekten behöver ha till ”estetik, funktion, teknik, ekonomi samt även sociala och ekologiska frågor”(Sveriges Arkitekter, 2004, s.16).

Efter den mer generella beskrivningen av arkitektyrket beskrivs de fyra professionerna separat. Det lilla som står skrivet om landskapsarkitekten är att det är en växande grupp och kommer under de närmsta 20 åren mer än att fördubblas till antalet, arkitektkåren kommer då att bestå till över 20% av landskapsarkitekter. Fyra punkter sammanfattar de krav som Sveriges Arkitekter ställer på de utbildningar som genererar landskapsarkitektexamen. Punkterna är vagt formulerade och beskriver främst ämnesområden som ska beröras under utbildningen (Sveriges Arkitekter, 2004, s.28).

I skriften *Tio utmaningar och möjligheter för arkitektföretagen* (Sveriges Arkitekter, 2007) beskrivs den aktuella situationen på byggmarknaden. Fokus ligger till största del på byggnadsarkitekternas verksamhet, de övriga arkitektprofessionernas verksamhetsområden glöms bort. Den punkt som handlar om hållbar utveckling behandlar exempelvis bara husbyggandet och man exemplifierar bland annat med lågenergihus. Vissa av organisationens medlemmar, som inte är

byggnadsarkitekter, uttrycker just att de känner sig förbisedda i litteratur och aktiviteter inom verksamheten. I boken *Hållbar stadsutveckling* (Ullstad, 2008), skriven på uppdrag av Sveriges Arkitekter, täcks däremot de olika professionerna upp bättre. Då man påstår att användandet av arkitekter måste bli bättre ges exempel där alla grupper berörs. Man sammanfattar att arkitektkårens ”uppgift och speciella yrkeskompetens är att organisera komplexa och kanske motstridiga funktioner och krav till en rumslig helhet” (Ullstad, 2008, s.69) vilket innefattar alla professionerna. Specifikt för landskapsarkitekten skrivs att ”ett stort ansvar för att utveckla attraktivt och hållbart stadsbyggande ligger hos” (Ullstad, 2008, s.70) denne.

Professionaliseringsprogrammet

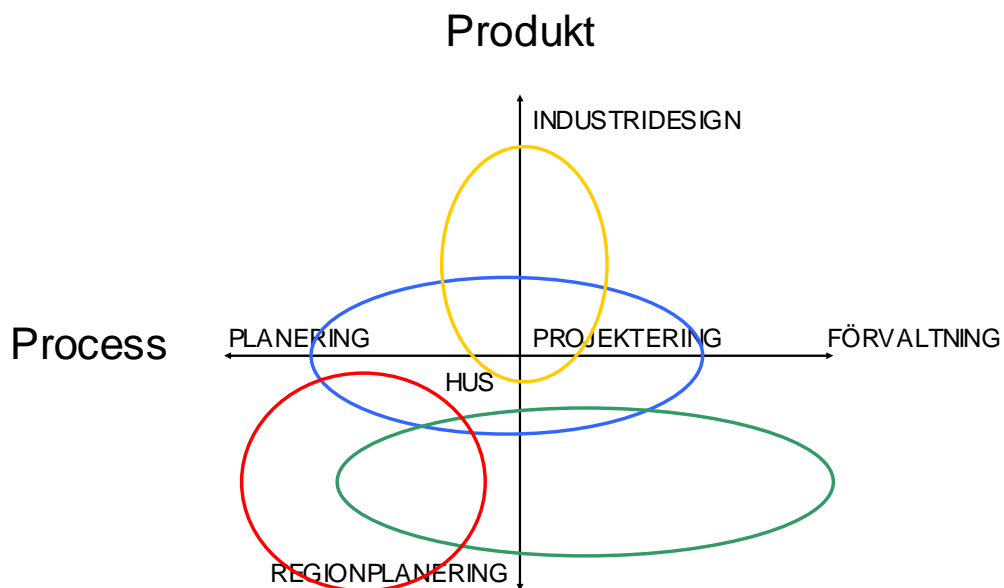
En viktig del i att upprätthålla hög kvalitet bland organisationens medlemmar anses vara vidareutbildning. Sveriges Arkitekter erbjuder sina medlemmar *Professionaliseringsprogrammet* som är en serie med kurser i tre steg. Det första steget handlar om yrkesrollen och riktar sig främst till arkitekter som inte varit yrkesverksamma under så många år.

Då jag närvarade vid en inledande kursdag i Stockholm noterade jag att många av kursdeltagarna var där för att de ville stärka sin yrkesroll och att de kände ett stort behov av att gå kursen. Den osäkerhet kring yrkesrollen som Paget (2008) och Gustafsson (2007) beskriver i sina avhandlingar är alltså väldigt tydlig bland organisationens medlemmar. I en inledande föreläsning (Sällström, föreläsning, 2009) beskriver kursledaren att andra aktörer i byggbranschen vet mer om arkitekterna än tvärt om, hur detta utnyttjas och på sikt skapar svaga arkitekter. Genom Professionaliseringsprogrammet vill Sveriges Arkitekter skapa starka arkitekter, som kan mer om branschen och sig själva.

Föreläsningarna under dagen handlar om förståelse för andra yrkesgrupper, att samarbeta, helhetsansvar och arbetsetik. Under de diskussioner som uppstår under föreläsningar och övningar uttrycker flertalet deltagare att de upplever att de får ge vika för ekonomiska vinningar hos beställaren. Deras egna idéer om god estetik och hållbart byggande får komma i andra hand för andra prioriteringar. På

så sätt står samhällsansvaret, som många känner i sitt arbete som arkitekt, i konflikt med ansvaret mot beställaren. Detta skadar yrkesrollen och är en av anledningarna till det stora behovet av att stärka den.

Under den inledande presentationen av kursen illustreras de olika arkitektprofessionernas verksamhetsområden med följande modell:

Byggnadsarkitekt, Landskapsarkitekt, Inredningsarkitekt, Planarkitekt

Figur 2. En modell över de olika arkitektprofessionernas arbetsområden.

(Sällström, Sveriges Arkitekter, 2009. Modellen används med upphovsmannens godkännande.)

Yrkesrollerna beskrivs i modellen som precisa och bestämda, då de ringar in specifika kunskapsområden, samtidigt som de går in i varandra. Landskapsarkitektens arbetsfält sträcker sig från planering till förvaltning i den större skalan enligt modellen och är alltså med under nästan hela processen.

Till kursen hör litteratur som deltagarna ska läsa, denna är till stor del fokuserad på byggnadsarkitektens yrkesroll och husbyggnadsbranschen. Många paralleller kan dras till landskapsarkitektens yrkesroll men deltagande landskapsarkitekter känner sig utelämnade eftersom deras mer specifika kunskapsområden inte berörs i litteraturen.

Av kursens 25 deltagare hade endast sex personer annan examen än byggnadsarkitekt, hälften av dessa var landskapsarkitekter och den andra hälften inredningsarkitekter. Byggnadsarkitekterna är den största gruppen, både till antalet kursdeltagare och som medlemmar i Sveriges Arkitekter, men organisationen vänder sig till alla sina medlemmar med kursen. Efter utbildningen anser sig deltagande landskapsarkitekterna förbisedda och utelämnade.

”Det märktes tydligt i de exempel som användes under dagen där man så gott som alltid refererade till byggnadsarkitekternas situation och dessutom visade sig lite okunniga i planering och landskapsarkitekters tankesätt.” (Brunsell, pers. medd, 2009)

”Det känns som att Sveriges Arkitekter verkligen har satsat på att få fram kunniga och intressanta föreläsare. Jag upplevde dock att det fanns en viss tyngdpunkt på arkitekter som jobbade på privata företag och inte så mycket fokus på kommunal verksamhet, vilken jag själv representerar. Det märktes också att det var få landskapsarkitekter som deltog.” (Larsson, pers. medd, 2009)

En deltagare nämner att hon hört från andra landskapsarkitekter som gått kursen tidigare att fokus ligger på byggnadsarkitektens yrkesroll och kan nu själv bekräfta detta efter att ha gått kursen. Hon kände att vissa kursmoment var irrelevanta för henne som landskapsarkitekt och ifrågasätter om det är någon mening att gå kursen om man har ett annat yrke än den traditionella byggnadsarkitekten. Det lyfts fram som

ett problem att kårens egen yrkesorganisation förstärker, den redan utspridda bilden, av byggnadsarkitekten som en norm bland arkitekterna (Brunsell, pers. medd, 2009).

Som positivt med kursen nämns chansen att få träffa andra arkitekter i samma fas i yrkeslivet (Larsson, pers. medd, 2009) kanske för att bekräfta att man inte är ensam med sin osäkerhet. Sorgligt nog finns det risk för att Sveriges Arkitekter inte stärkt de deltagande landskapsarkitekterna utan snarare försvagat dem ytterligare i och med den nonchalans som visas mot minoritetsprofessionerna.

Sveriges Arkitekter beskriver hela arkitektkåren och definierar inte landskapsarkitekten så ingående i det material som har studerats. Organisationen beskriver, liksom föregående kapitel, problemet med kommunikationen inom branschen och att yrkesrollen behöver stärkas hos arkitekterna. Vissa landskapsarkitekter känner sig bortglömda i organisationens verksamhet vilket även kan upptäckas i litteratur utgiven av Sveriges Arkitekter.

ARKITEKTERNA TALAR

- Hur beskriver yrkesverksamma landskapsarkitekter sitt yrke och sin yrkesroll?

Innan Professionaliseringsprogrammets kursstart har deltagarna svarat på frågor, kring förväntningar på kursen och den arbetsituation de befinner sig i, i en hemuppgift. De deltagande landskapsarkitekterna skriver följande:

"...när byggherren och arkitekten får förståelse för varandras olika roller. Då underlättas processen och diskussionen - förhandlingen om man vill - om vad som är värt att satsa på i projektet. Det är lättare att agera professionellt och inte personligt om rollfördelningen är klar. Enklare att tala klarspråk. Den andra parten accepterar att det ligger i rollen att agera på ett visst sätt. Därmed kan en god relation upprätthållas och diskussionen faktiskt komma att bli konstruktiv." (Setterblad, skriftlig uppgift, 2009)

"Det händer betydligt oftare att man ifrågasätter landskapsarkitekternas bedömningar än ekologernas. Ett viktigt mål för vårt kontor är därför att vara med och utveckla ett tydligare språk för landskapsarkitekter." (Brunsell, skriftlig uppgift, 2009)

"En önskan från arkitekthåll är ofta att arkitekten önskar få ett större ansvar som samordnande part i projektet. Att därmed få större möjligheter att påverka ekonomi, utformning, helhet, tidplan mm skulle enligt denna önskan gynna projektet till det bättre. Vanligen är arkitekten istället ofta sedd som en konsult bland de övriga, lika utbytbar och med samma status. Erfarenheter från exempelvis detaljplanearbete är att byggherrar ibland önskar se till att kontrollera processen och då förhindra att arkitekten får ett för stort inflytande." (Setterblad, skriftlig uppgift, 2009)

Av de 22 deltagare, som inte är landskapsarkitekter, är det endast en som nämner landskapsarkitekten som en yrkesgrupp man samarbetar med i yrket. Byggherrar och tekniska konsulter nämns av i princip alla deltagare, beställaren beskrivs också som en nyckelperson. De flesta beskriver även i hemuppgiften, liksom under kursdagen, att de känner sig överkörda inom branschen många gånger. Ekonomiska krav gör att arkitektens egna tankar om värden i ett projekt får bantas ner och ibland helt och hållet plockas bort.

Fler röster om rollen

De landskapsarkitekter som intervjuats har beskrivit hur de ser på sin yrkesroll och vad de tycker är det essentiella i arbetet. Alla tre är överens om att arbetet för det mesta är en lång process som till stor del går ut på att samla för att sedan kompromissa.

Ewa Sundström; landskapsarkitekt anställd på exploateringsenheten på stadsmiljöavdelning på Malmös gatukontor. Arbetar oftast som projektledande landskapsarkitekt men har i Citytunnelprojektet även arbetat gestaltande, har varit delaktig i projektet sedan år 2000.

"Det [arbetet] är oftast en lång process med mycket kompromissande, det är det som leder till god design."

Pernilla Magnusson; utbildad byggnadsarkitekt som är anställd som landskapsarkitekt på stadsmiljöavdelningens exploateringsenhet på gatukontoret i Malmö sedan år 2007. Har ett brett arbetsfält från övergripande planering till utformning av mindre detaljer i det offentliga rummet.

"Variationen är stimulerande men man blir knäpp!"

"Jag vill vara bra på rummet."

Nina Lindegaard; landskapsarkitekt anställd på exploateringsenheten på stadsmiljöavdelning på Malmös gatukontor. Arbetar oftast som projektledande landskapsarkitekt men har i Citytunnelprojektet arbetat mer gestaltande, har varit delaktig i projektet sedan år 2000.

"Man kan inte mäta bra gestaltning, alla avdelningar har sina mått på bra utemiljö."

Samlandet handlar om det förarbete som görs i inledningsfasen till ett projekt. Man samlar information om platsen, brukarna, beställaren och andra faktorer som kan komma att påverka gestaltningen. När man samlat och sammanställt informationen tas ett gestaltungsförslag, som på bästa sätt sammanfogar de olika intressen som finns, fram. Processen är långt ifrån så enkel som det kan låta, det krävs ofta ett cirkulärt arbetssätt där man ibland får börja om helt från början (Magnusson, intervju, 2009).

Till hjälp i arbetet har de tillfrågade sina kollegor på gatukontoret och konsulter inom olika specialområden. Med dessa bollar idéer och man kan få hjälp med lösningar där den egna kompetensen brister. Alla tre beskriver Malmö Stads gatukontor som en arbetsplats med väldigt bred kompetens där olika kunskapsområden och erfarenheter är en styrka.

”Vi har så många olika kompetenser här. Det finns alltid någon som kan... Nästan... Jag tror vi kompletterar varandra” (Sundström, intervju, 2009).

Det uppstår trots detta ibland konflikter mellan de olika kompetenserna på kontoret eftersom olika avdelningarna har sin egen definition av god utemiljö och måste bevaka särskilda intressen. Konflikterna leder till givande diskussioner som ibland kan resultera i mer komplexa lösningar (Magnusson, intervju, 2009).

Jag upplever vid intervjuerna att det finns en gemensam åsikt, hos de tillfrågade, om att det kan vara svårt att göra sin röst hörd ibland. Det finns bland annat en önskan om att *Grönplanen* borde få mer tyngd eftersom den oftast negligeras i dag.

”Grönplanen är mest rådgivande men Översiktsplanen måste man följa” (Lindegaard, intervju, 2009).

Grönplanen accepteras inte, de mål som går att mäta med siffror och finns med i *Översiktsplanen* styr många gånger all planering.

”Driften och trafik går att mäta men man kan inte räkna ut god stadsmiljö” (Sundström, intervju, 2009).

Det är alltså svårt att få gehör för det gröna eftersom andra intressen anses vara mer konkreta och kanske är lättare att förstå. Magnusson gör en jämförelse med hur man ser på arkitekter i Spanien, vilket hon har års erfarenhet från då hon arbetat i Barcelona. I Spanien har arkitekten en starkare ställning eftersom det även vilar ett större ansvar på denne. När en byggnad har uppförts är det arkitekten som hålls ansvarig för den, det medför att samarbetet mellan arkitekt och konstruktör är mycket närmre och att arkitektens röst blir hörd. I Sverige däremot fattar bygglidare egna beslut utan att titta så noga på ritningen, kontakten med arkitekten är för dålig (Magnusson, intervju, 2009).

De yrkesgrupper som landskapsarkitekterna kommer i kontakt med kommer ofta från en annan kultur och har andra värderingar och mål med sitt arbete.

”Man ser olika på funktion och gestaltning och bilden av oss är nog ofta att vi är krångliga. (...) Jäkla arkitekter tror jag ofta att de [byggherrarna] tänker” (Magnusson, intervju, 2009).

De tillfrågade landskapsarkitekterna beskriver dock att det finns en tendens till att exploatörerna har börjat få upp ögonen mer, för landskapsarkitektens värde, de senaste åren. Det underlättar för landskapsarkitekten att exploatörer har börjat se god utemiljö som ett försäljningsargument, då får det kosta lite mer pengar och ta lite mer tid än innan. Det finns även bygglidare och andra medarbetare som är väldigt lyhörda och kontaktsökande under arbetets gång beskriver Lindegaard och Sundström (intervju, 2009), dock mer som undantag än regel.

De båda beskriver även att de fått bevisa sin kompetens i det arbete de utfört kring centralstationen i Malmö. I början hade de en känsla av att det ifrågasattes om de skulle klara av hela projektet, därför känns det väldigt bra nu när det snart är i hamn (Lindegaard, intervju, 2009).

Agneta Hammer, förvaltningschef på stadsbyggnadskontoret i Helsingborg och utbildad byggnadsarkitekt, beskriver att synen på landskapsarkitekten har förändrats (intervju, 2009). Man har lämnat den uppfattning som tidigare funnits om att landskaparkitekten tar hand om det som blivit över och formar istället nya stadsdelar och nya sammanhang tillsammans vilket leder till en mer levande stad. Hammer (intervju, 2009) beskriver även hur de olika kompetenserna flätas samman i de projekt hon är delaktig i. Yrkesrollerna renodlas inte speciellt tydligt utan det viktiga är att man gör det man är bra på säger hon.

Hammer (intervju, 2009) har lång erfarenhet av att arbeta med landskapsarkitekter och beskriver att det har gett henne en god förståelse för yrkesgruppen och de sammanhang den arbetar i. Hon tycker även att det finns en god förståelse bland gemene man kring landskapsarkitektens yrke men understryker att hennes bekantskapskrets till stor del består av personer som har anknytning till yrkesgruppen på ett eller annat sätt. De tre tillfrågade landskapsarkitekterna är av en annan mening.

Magnusson (intervju, 2009) beskriver till att börja med att det ibland kan vara svårt att förklara för utomstående vad man arbetar med som landskapsarkitekt eftersom det innebär så mycket olika saker. Hon beskriver dock att hon ser ett ökat intresse de senaste åren, vilket kan bero på exempelvis TV-program som *Söderläge*. Alla vill göra sina egna projekt i trädgården och yrket banaliseras lite tycker hon.

”Folk tror att vi sitter och plottrar som de gör” (Magnusson, intervju, 2009).

Lindegaard och Sundström (intervju, 2009) håller med men påpekar att många privatpraktiserande landskapsarkitekter arbetar småskaligt med trädgårdar precis som allmänheten oftast tror att alla landskapsarkitekter arbetar.

”De flesta förstår inte att vi jobbar med stadsplanering och gestaltning av gatumiljöer. De tror att det bara är trädgård och kanske park” (Lindegaard, intervju, 2009).

De landskapsarkitekter som kommit till tals beskriver sin yrkesroll som ett komplext arbete där processen och medarbetare är viktiga faktorer. Återigen beskrivs frustration från landskapsarkitektens sida på grund av problem i kommunikationen inom branschen. Privatpersoner har regel ganska dålig uppfattning om vad yrket kan innebära mer än trädgårdsgestaltning anser till tillfrågare landskapsarkitekterna.

JÄMFÖRELSE

- Hur väl stämmer den bild, som ges av yrkesrollen, överens med landskapsarkitekternas egen bild?

I detta kapitel förs ett resonemang kring likheter och skillnader i hur landskapsarkitektens yrkesroll beskrivs i olika sammanhang samt en diskussion kring tänkbara anledningar till dessa. Diskussionen utgår från det material som presenterats tidigare i uppsatsen och min egen förståelse. Fokus ligger till stor del på de kommunikationsproblem som beskrivs inom branschen.

Informationen

Det finns många sätt att beskriva landskapsarkitektens yrkesroll. Vissa sätt är bra och andra är mindre bra men det är svårt att säga vad som är rätt och fel. All den information som finns om landskapsarkitektens yrkesroll täcker samlad upp både praktiska arbetsuppgifter, processen i ett projekt, de utmaningar och motstånd landskapsarkitekten möter och personliga känslor kring rollen.

Allmän information

Den allmänna informationen speglar oftast landskapsarkitektens praktiska arbetsuppgifter och de egenskaper en landskapsarkitekt bör ha. Flera källor tillsammans ger en ganska bra helhetsbild av yrkesrollen. Gestaltning och planering, i stor och liten skala, genom specialkunskaper och kommunikation kan sammanfatta den bild som ges på internet och i de böcker som studerats. Det stämmer ganska bra överens med den bild landskapsarkitekterna själva ger av yrkesrollen. Varför beskriver då de landskapsarkitekter som har intervjuats att kunskapen om yrket är så låg när det finns information så lättillgängligt som ger en relativt bra bild av yrket?

En möjlig anledning kan vara att enskilda källor, kanske de som når ut till flest människor, inte ger samma helhetsbild. Lösryckta källor kan ibland ge väldigt lite och ibland missvisande information. Exempelvis

när yrkestiteln landskapsarkitekt används i marknadsföringssyfte handlar det ofta om just trädgårdar och den lilla skalan, precis så som landskapsarkitekterna upplever att gemene man tror att de arbetar.

Alla de trädgårdsböcker som väller ut på marknaden kan också vara en bidragande faktor. Ordet landskapsarkitekt förknippas kanske inte i dessa sammanhang ens med ett yrke utan används bara som ett begrepp för någon som planerar var växter ska stå.

Landskapsarkitekterna som intervjuats anger även de TV-program som ger en väldigt smal bild av landskapsarkitektens yrkesområde och specialkunskaper som ytterligare en anledning. Att människor väljer att ta till sig informationen som finns i dessa sammanhang handlar kanske om ett större intresse för trädgårdar än exempelvis stadsplanering. Trädgårdens skala kan man lätt förstå och själv påverka medan stadens rum ligger utanför det gemene man kan förändra eller reflektera över då intresset brister.

Branschinritad information

Det stora problemet verkar dock inte ligga i att grannen inte vet vad en landskapsarkitekt kan arbeta med, det stora problemet verkar finnas inom branschen. Den branschriktade informationen handlar i stor utsträckning om just missförstånd och problem med yrkesroller inom branschen. Dålig förståelse och missförstånd kring rollen bland de yrkesgrupper som landskapsarkitekten möter i sitt arbete beskrivs ingående. Kan det finnas ett samband mellan den dåligt uppdaterade allmänheten och branschens sätt att bemöta landskapsarkitekten?

Hur landskapsarkitekten framställs inom branschen kan ligga till grund för både det bemötande och den självbild som yrkesverksamma landskapsarkitekter får. Att de landskapsarkitekter som beskriver sig åsidosatta, både av andra yrkesgrupper och av Sveriges Arkitekter, behöver stärka sin yrkesroll står klart. Att känna sig nonchalerad gång på gång leder på sikt till minskad motivation i arbetet (Eisele, 2007). För att komma till rätta med problemet måste förståelsen för de olika yrkesgrupperna och den egna yrkesrollen stärkas. Eisele (2007) förespråkar en klar och tydlig yrkesroll, det handlar om rollfördelning och kommunikation för att få en arbetsgrupp att fungera menar han. Hos landskapsarkitekterna märks frustration över icke fungerande kommunikation och oönskad rollfördelning både i de branschriktade

informationskällor som har studerats och i vad de landskapsarkitekter som tillfrågats uttrycker.

Ett nytt språk

Paget (2008) och Gustavsson (2007) nämner båda två att något måste ske inom branschen, något som förändrar synen på landskapsarkitekten och ge denne större möjligheter i sitt yrkesutövande. Sundström (intervju, 2009) beskriver att kommunikationen brister för landskapsarkitekten eftersom mått på bra utemiljö, ur landskapsarkitektens synpunkt, inte går att mäta som exempelvis trafikplanerarens. Även Brunsell (skriftlig uppgift, 2009) anser att kommunikation är en nyckel till ökad förståelse, hon vill därför utveckla ett tydligare språk för landskapsarkitekter. Vad krävs av detta språk för att landskapsarkitekten ska kunna kommunicera med branschen? Hur kan det utvecklas och var läggs grunden för språket inom yrkeskåren?

Som enda källa, bland dem som studerats, anger Nationalencyklopedin att ge utemiljöer rumsliga egenskaper med värde och identitet som en arbetsuppgift för landskapsarkitekten. Även om det kan läsas in mellan raderna i vissa andra källor är det förvånande att det inte står någon annanstans i klartext. Kanske är det sådana formuleringar som krävs för att dessa värden ska prioriteras lika högt som trafikplanerarens mått på tumstocken. ILO borde komplettera sin lista med en 14de punkt där just detta anges som en av landskapsarkitektens arbetsuppgifter.

Något som inte har diskuterats under de intervjuer som gjorts är de kunskaper man får om branschen under landskapsarkitektutbildningen. I den branschinriktade informationen nämns just utbildningen som en felande länk till god kommunikation inom branschen. Sveriges Arkitekter (2004) föreslår en omorganisation av arkitektutbildningarna i Sverige för att utbilda arkitekter med samma bas men olika inriktningar. Kanske kan vissa av de kommunikationsproblem som beskrivs överbryggas men bara inom arkitektkåren. Jag tror att det är ännu viktigare att få igång ett fungerande samarbete mellan alla utbildningar inom branschen.

Om man väljer att tro på den klara och tydliga yrkesrollen som Eisele (2007) förespråkar och att lyssna på det som landskapsarkitekter uttrycker så behöver landskapsarkitektkåren en stärkt yrkesroll inom hela branschen men bibehålla identiteten som just landskapsarkitekt.

Som landskapsarkitektstudent upplever jag att det finns få möjligheter att träffa studenter från andra utbildningar, de tillfällen som ges är alltid organiserade av studenterna själva.² Jag tror att ett organiserat samarbete mellan olika typer av utbildningar skulle leda till ökad förståelse för sin egna och andras yrkesroll. Genom att redan under utbildningen formulera sig så att studenter från andra utbildningar förstår kan språket inom landskapsarkitekturen och hela branschen utvecklas och kommunikationsproblemen avta.

² Inom samma kurs som denna uppsats skrivs en annan uppsats om just kontakten mellan olika utbildningar av Hanna Ohlin Petersson, 2009.

SLUTSATSER

Den bild som samlat ges, i allmänhet och inom branschen, av landskapsarkitekten stämmer ganska bra överens med den bild landskapsarkitekterna själva ger. Enstaka källor kan ge en grovt missvisande bild.

Det märks en tydlig skillnad i den allmänna informationens och den branschinriktade informationens sätt att beskriva yrkesrollen. Den allmänna informationen beskriver de praktiska arbetsmoment som ingår i arbetet medan den branschinriktade informationen fokuserar mer på landskapsarkitekten i förhållande till andra yrkesgrupper och den ambivalens som finns kring landskapsarkitektens yrkesroll.

För att komma till rätta med de problem som beskrivs krävs ett nytt sätt att kommunicera. En närmre relation till andra professioner inom branschen, som kan grundas redan under utbildningen, ökar förståelsen för varandras möjligheter och visioner. Att i klartext uttrycka *värde-* och *identitetskapande* som viktiga arbetsuppgifter för landskapsarkitekten är ett sätt att stärka yrkesrollen och kommunikationen kring landskapsarkitektens visioner.

REFERENSLISTA

Tryckta källor

- Berglund, K. (2005) Din trädgård. Mölndal: Punkthuset AB.
- Eisele, P. (2007) Att använda arbetsgrupper effektivt. Stockholm: Lieber AB.
- Gustafsson, A-C. (2007) Klyftan mellan byggare och arkitekt, markentreprenören och landskapsarkitekten. Examensarbete, SLU Ultuna.
- Johansson, H. & Stiel, J. (2008) Kognitiv auktoritet och Wikipedia – En analys av gymnasieelevers källkritiska granskning av Wikipedia. Examensarbete, Högskolan i Borås.
- Kvale, S. (1997) Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur.
- Lagerwall, G. (1977) Den lilla trädgården. 3. ed. Stockholm: Bonniers Grafiska Industrier AB.
- Nationalencyklopedin (1993) 12e bandet. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB.
- Olaisen, L-L. & Wallin, C. (2008) ”Jag tror dom går till en sökmotor och skriver ett ord...”: En fenomenografisk undersökning av vuxenutbildares syn på informationssökning i undervisningen. Examensarbete, Högskolan i Borås.
- Paget, S. (2008) Aspekter på landskapsarkitektens yrkesroll – med utgångspunkt i skolgårdsutveckling. Doktorsavhandling, SLU Ultuna.
- Sveriges Arkitekter (2004) Att utbilda arkitekter Sveriges Arkitekters utbildningspolicy. Stockholm: Sveriges Arkitekter.
- Sveriges Arkitekter (2007) Tio utmaningar och möjligheter för arkitektföretagen. Stockholm: Sveriges Arkitekter.

Sveriges Arkitekter (odaterad informationsbroschyr) Vi gör dig starkare En information om vad ett medlemskap i Sveriges Arkitekter ger dig.

Ullstad, E. (2008) Hållbar stadsutveckling En politisk handbok från Sveriges Arkitekter. Stockholm: Sveriges Arkitekter.

Otryckta källor

Brunsell, L. (2009-02-01) Skriftlig uppgift inför Professionaliseringsprogrammet (Sveriges Arkitekter): Landskapsarkitekt, Stockholm.

Brunsell, L. (2009-03-11) E-post: Landskapsarkitekt, Stockholm.

Carneholm S. (2007-03-19) Brev till Högskoleverket: Förbundsdirektör, Sveriges Arkitekter, Högskoleverket gör fel prognos, Stockholm.

Hammer, A. (2009-02-19) Intervju: Förvaltningschef stadsbyggnadskontoret, Helsingborg.

Larsson, A. (2009-03-04) E-post, Landskapsarkitekt, Heby.

Lindegaard, N. (2009-02-17) Intervju: Landskapsarkitekt, Malmö.

Magnusson, P. (2009-02-13) Intervju: (Landskaps)arkitekt, Malmö.

Setterblad, M. (2009-01-28) Skriftlig uppgift inför Professionaliseringsprogrammet (Sveriges Arkitekter): Landskapsarkitekt, Stockholm.

Sundström, E. (2009-02-17) Intervju: Landskapsarkitekt, Malmö.

Sällström, P. M. (2009-02-05) Föreläsning: Kursledare, Sveriges Arkitekter, Professionaliseringsprogrammet, Stockholm.

Wallgren, T. (2009-03-03) Föreläsning: Sveriges Arkitekter, Arkitekt Studenterna, Alnarp.

Elektroniska källor

1First publishing group AB. Hemsida. [online] (2005-11-10)
Tillgänglig: <http://program.fpgroup.se/arkiv/pcmjuk20051110.asp>
[2009-03-05]

Arbetsförmedlingen. Hemsida. [online] (2008-02-26)
Tillgänglig:
<http://www.arbetsformedlingen.se/yrken/YrkesBeskrivning.aspx?iYrkeId=512> [2009-03-05]

Google. Hemsida. [online]
Tillgänglig:
<http://www.google.se/search?hl=sv&q=landskapsarkitekt&btnG=S%C3%B6k&meta>
[2009-03-05]

ILO (International labour organisation) Hemsida [online] (2003)
Tillgänglig: http://www.bdl.de/pdf/ifla_profession_2003.pdf
[2009-03-16]

Landea. Hemsida. [online]
Tillgänglig: <http://www.landea.se/> [2009-03-05]

Landskapsarkitekt B. Törnvall AB. Hemsida. [online]
Tillgänglig: <http://www.landskapsark.se/> [2009-03-05]

Landskapsarkitekt Kerstin Torseke Hultén AB. Hemsida. [online]
Tillgänglig: <http://landskapsarkitekt.se/> [2009-03-05]

Sveriges Arkitekter. Hemsida [online] (2002-10-05)
Tillgänglig: <http://www.arkitekt.se/s4330> [2009-03-05]

Vi i villa. Hemsida. [online] (2000-01-01)
Tillgänglig: <http://www.viivilla.se/tradgard/bli-din-egen-tradgardsarkitekt.aspx> [2009-03-05]

Wikipedia. Hemsida. [online] (2008-09-06)
Tillgänglig: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Landskapsarkitekt>
[2009-03-05]

WSP. Hemsida. [online]

Tillgänglig: <http://www.wspgroup.se/sv/Tjanster/Services-Container/Landskapsarkitektur--/> [2009-03-05]

BILAGA 1. E-POSTMEDDELANDE

Hej.

Jag är landskapsarkitektstudent och håller just nu på att skriva min kandidatuppsats. Jag var med under första dagen av professionaliseringsprogrammet i Stockholm den 5/2.

Om du skulle vilja, väldigt kort om du vill, besvara några korta frågor om kursdagen och hur du ser på din yrkesroll skulle det ge mig ett bredare underlag till uppsatsen vilket skulle vara till stor hjälp i mitt skrivande.

Till att börja med får du gärna spontant berätta vad du tyckte om kursdagen/arna. Vad tycker du att det gav dig som landskapsarkitekt? Känner du att Sveriges Arkitekter fångat upp alla yrkesgrupper som de vänder sig till med kursen? Gav de inledande kursdagarna det du förväntat dig?

I min uppsats försöker jag göra en jämförelse mellan hur landskapsarkitekten framställs i olika sammanhang och hur yrkesverksamma landskapsarkitekter själva ser på sin yrkesroll, därför vore det bra att få veta hur just du ser på ditt yrke. Vad tycker du är det viktigaste delarna av ditt jobb? Finns det något särskilt som du brinner för eller något som oundvikligen hamnar i centrum för arbetet? Tycker du att du lever upp till de förväntningar som finns på dig, som landskapsarkitekt, i ditt yrke och privat? Vilken bild har olika typer av grupper du möter av ditt yrke?

Om du önskar att lämna din åsikt men vara anonym i uppsatsen går det givetvis bra, i annat fall skickar jag uppsatsen, med sidhänvisningar, till dig för verifikation innan den publiceras.

Med vänliga hälsingar. Ida Köppen Liljeblad.

l06idko1@stud.slu.se tel: 070XXXXXXX

BILAGA 2. INTERVJUFRÅGOR

Vad arbetar du med **just nu**?

Hur har ditt yrkesliv sett ut **tidigare**?

Beskriv det **bemötande** du får som landskapsarkitekt inom branschen.

Hur tycker du att **förståelsen** för dig som landskapsarkitekt är

-inom **branschen**?

-**privat**?

Lever du upp till de **förväntningar** som finns på dig som landskapsarkitekt?

(Magnusson: Hur har din **roll förändrats** sedan du blivit anställd som landskapsarkitekt?)

BILAGA 3. ILOs 13 PUNKTER

Architect

**for the International Standard Classification of Occupations
International Labour Office ILO - Geneva**

**On behalf of the IFLA working group on the new definitional
description of the profession of Landscape Architect. Heiner
Rodel - Chairman. Final Version approved by the World Council
2003, Banff / Canada of the International Federation of
Landscape Architects, IFLA***

2150 LANDSCAPE ARCHITECT

Landscape Architects conduct research and advise on planning, design and stewardship of the outdoor environment and spaces, both within and beyond the built environment, and its conservation and sustainability of development. For the profession of landscape architect, a degree in landscape architecture is required.

Tasks include-

(a) developing new or improved theories, policy and methods for landscape planning, design and management at local, regional, national and multinational levels;

(b) developing policy, plans, and implementing and monitoring proposals as well as developing new or improved theories and methods for national parks and other conservation and recreation areas;

(c) developing new or improved theories and methods to promote environmental awareness, and undertaking planning, design, restoration, management and maintenance of cultural and/or historic landscapes, parks, sites and gardens;

(d) planning, design, management, maintenance and monitoring functional and aesthetic layouts of built environment in urban,

suburban, and rural areas including private and public open spaces, parks, gardens, streetscapes, plazas, housing developments, burial grounds, memorials; tourist, commercial, industrial and educational complexes; sports grounds, zoos, botanic gardens, recreation areas and farms;

(e) contributing to the planning, aesthetic and functional design, location, management and maintenance of infrastructure such as roads, dams, energy and major development projects;

(f) undertaking landscape assessments including environmental and visual impact assessments with view to developing policy or undertaking projects;

(g) inspecting sites, analysing factors such as climate, soil, flora, fauna, surface and subsurface water and drainage; and consulting with clients and making recommendations regarding methods of work and sequences of operations for projects related to the landscape and built environment;

(h) identifying and developing appropriate solutions regarding the quality and use of the built environment in urban, suburban and rural areas and making designs, plans and working drawings, specifications of work, cost estimates and time schedules;

(i) monitoring the realisation and supervising the construction of proposals to ensure compliance with plans, specifications of work, cost estimates and time schedules;

(j) conducting research, preparing scientific papers and technical reports, developing policy, teaching, and advising on aspects regarding landscape architecture such as the application of geographic information systems, remote sensing, law, landscape communication, interpretation and landscape ecology;

(k) managing landscape planning and design projects;

(l) performing related tasks;

(m) supervising other workers.

*** Together with this detailed version, a shorter version has been submitted to the International Labour Office - ILO for consideration and approval.**